

ФІНАНСИ І ОБЛІК, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ / FINANCE AND ACCOUNTING, INSURANCE AND BANKING

УДК 336.71(477)

ЯРОВА Ю.

к.е.н., викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету, e-mail: yarovaya.yuliana@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0334-7264

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Мета. Стаття присвячена дослідженню актуальних проблем функціонування фінансової системи України, виявлення основних причин її нестабільності, а також обґрунтування практичних напрямків та механізмів її вдосконалення для забезпечення сталого економічного розвитку держави. **Методика.** Дослідження проводилося з використанням таких методів дослідження, як метод наукових абстракцій, метод порівняння та економічного аналізу і синтезу. **Результати.** Проведене дослідження дозволило встановити, що фінансова система України перебуває під тиском низки негативних факторів. Розглянуто та проаналізовано моделі світових фінансових систем та запропоновано основні напрями вдосконалення фінансової системи. **Наукова новизна** дослідження полягає у комплексному підході до аналізу та оцінювання фінансової системи України. У процесі дослідження було: визначено основні структурні елементи фінансової системи та їх взаємозв'язки; проведено порівняльний аналіз моделей світових фінансових систем з метою виявлення найбільш ефективних підходів до організації фінансових відносин; сформульовано та обґрунтовано основні напрями вдосконалення фінансової системи України з урахуванням сучасних глобалізаційних викликів та досвіду розвинених країн. **Практична значимість.** Результати та висновки дослідження можуть бути впроваджені в освітню практику закладів вищої освіти під час підготовки фахівців фінансово-економічного профілю.

Ключові слова: фінансова система; державні фінанси; міжнародні фінанси; фінанси підприємств; фінансовий ринок

Постановка проблеми

Сьогодні фінансова система України, яка є невід'ємною частиною державного устрою, стикається з численними проблемами, що посилюють економічну нестабільність і соціальні конфлікти. До цього додаються політична нестабільність та перешкоди для проведення економічних, фінансових, кредитних, правових і соціальних реформ. Крім того, важливо враховувати військові дії та тіньову економіку, яка спотворює реальну економічну та фінансову ситуацію підприємств усіх форм власності. Ці питання фінансової системи слід враховувати під час реформування її окремих складових і підсистем, а також при регулюванні фінансово-правових норм держави, що стосуються створення, розподілу, перерозподілу та використання грошових ресурсів як на централізованому, так і на децентралізованому рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми функціонування та розвитку фінансової системи України знаходяться у фокусі наукових досліджень протягом останніх десятиліть. Зокрема, ці питання досліджували такі вчені, як О. Д. Василик, В. М. Геєць, А. Г. Завгородній, Т. І. Єфименко, В. В. Коваленко, Ю. М. Когут, В. П. Кудряшов, О. О. Молдова, І. О. Луніна, В. М. Федосов, О. В. Шлапак та інші. Це підтверджується аналізом наукових публікацій, в яких основний акцент зроблено на вивченні фінансового сектору України та його перспектив. Розгляд зазначених аспектів має здійснюватися з урахуванням змін у чинному фінансовому законодавстві та соціально-економічній ситуації в країні.

Незважаючи на вагомості напрацювання науковців, існує потреба в оновленому, інтегрованому підході до вдосконалення фінансової системи, з урахуванням сучасних викликів та потреб економіки України.

Формування цілей статті

Метою статті є дослідження сучасного стану фінансової системи України, виявлення основних проблем, що стримують її ефективний розвиток, а також обґрунтування пріоритетних напрямків її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу

Фінансова система є основним компонентом економіки, що забезпечує розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів у країні. У рамках євроінтеграції Україні необхідно гармонізувати фінансове законодавство та підвищити ефективність роботи фінансових інститутів відповідно до стандартів Європейського Союзу.

Загалом фінансова система визначається як сукупність фондів різних фінансових ресурсів, які створюються та використовуються в накопиченому вигляді з певною метою: для економічного та соціального розвитку. Отже, як і будь-яка інша система, фінансова система є комплексом взаємопов'язаних елементів з подібними характеристиками [1].

У процесі переходу України до розвиненої ринкової економіки питання збалансування фінансової системи набуває вирішального значення. Вирішення цього питання безпосередньо вплине на темпи розвитку сектору малих і середніх підприємств, а отже, і на загальний економічний прогрес країни. Сьогодні фінансово-економічна ситуація в Україні є складною та невизначеною, тому пошук шляхів її стабілізації залишається надзвичайно актуальним.

Фінансова система держави складається з комплексу інституцій, ринків та механізмів, які забезпечують акумуляцію, розподіл і використання фінансових ресурсів.

Основними структурними елементами фінансової системи є (рис. 1).

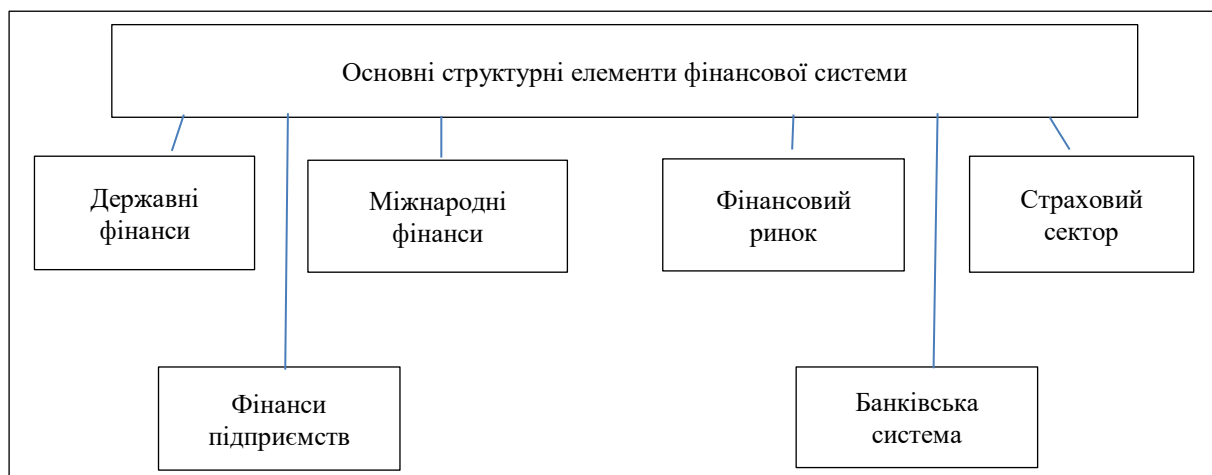

Рис. 1. Основні структурні елементи фінансової системи

Джерело: [створено автором]

1. Державні фінанси. Ця категорія включає державний бюджет, фонди соціального страхування та інші державні фонди, які сприяють виконанню функцій держави.

2. Міжнародні фінанси. Вони охоплюють фінансові операції з іншими країнами, такі як зовнішній борг, міжнародна торгівля та інвестиції

3. Фінанси підприємств. Ця сфера стосується фінансових відносин, що виникають під час створення, розподілу та використання фінансових ресурсів на рівні підприємств і організацій.

4.Фінансовий ринок. Цей елемент фінансової системи забезпечує перерозподіл капіталу між учасниками економіки. Він включає ринки капіталів, ринки цінних паперів, кредитні ринки та валютний ринок.

5.Страховий сектор. Він надає фінансовий захист суб'єктам економічних відносин через різноманітні страхові механізми.

6.Банківська система. Вона складається з центрального банку та комерційних банків, які виконують функції кредитування, забезпечення ліквідності та реалізації грошово-кредитної політики.

Кожен з цих елементів має свої особливості та взаємодіє з іншими частинами системи, формуючи цілісний механізм, який сприяє розвитку економіки країни. Ефективність фінансової системи залежить від узгодженості роботи її структурних компонентів та їх здатності адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

На розвиток фінансової системи впливають численні фактори, які потрібно враховувати, щоб уникнути стагнації та кризових явищ. У цьому контексті для забезпечення належного функціонування вітчизняної фінансово-кредитної системи важливо налагодити та вдосконалити механізми реалізації бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики. Стратегія і тактика реформування фінансової системи повинні базуватися на поетапній реструктуризації з подальшою фінансовою трансформацією.

На сьогоднішній день фінансова система України стикається з численними проблемами.

Розглянемо загальні проблеми фінансової системи України, актуальних у 2024-2025 роках (рис. 2):

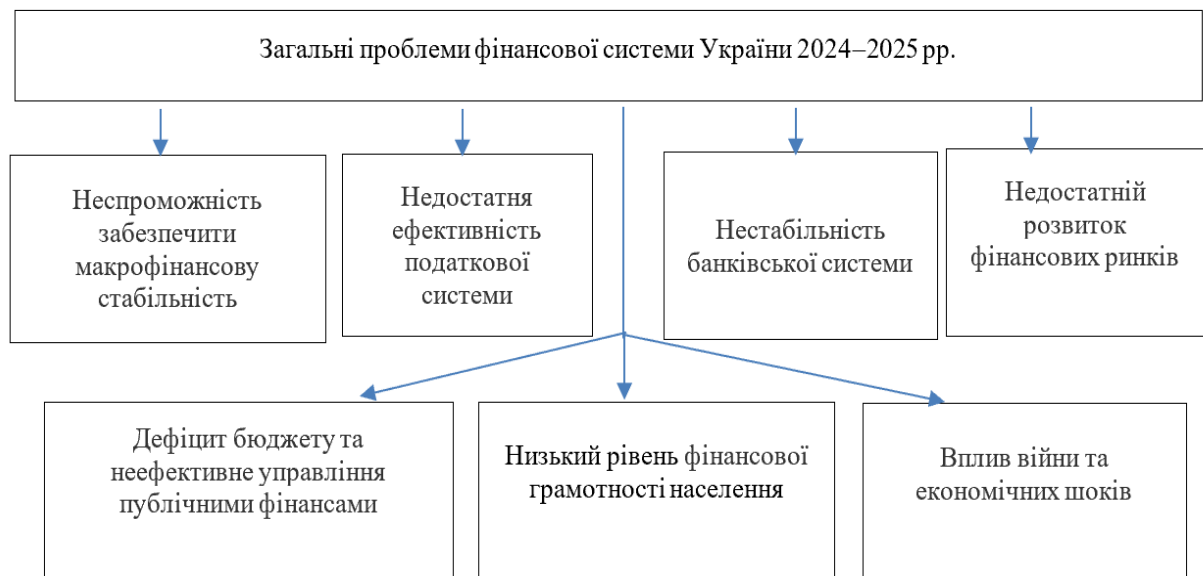

Рис. 2. Загальні проблеми фінансової системи України, актуальних у 2024-2025 роках

Джерело: [створено автором]

1. Неспроможність забезпечити макрофінансову стабільність:
 - Високий рівень державного боргу.
 - Залежність від зовнішнього фінансування.
 - Нестабільність валютного курсу.
2. Недостатня ефективність податкової системи:
 - Високий рівень тіньової економіки.
 - Перевантаження бізнесу податковими зобов'язаннями.
 - Слабка податкова дисципліна та контроль.
3. Нестабільність банківської системи:
 - Втрата довіри населення до банківських установ.

- Проблемні активи та низька ліквідність деяких банків.
- Обмежене фінансування реального сектору економіки.
- 4. Недостатній розвиток фінансових ринків:
 - Слабко розвинений ринок цінних паперів.
 - Обмежена участь приватних інвесторів.
 - Недостатній обсяг інструментів фінансування бізнесу.
- 5. Дефіцит бюджету та неефективне управління публічними фінансами:
 - Хронічні дефіцити державного бюджету.
 - Низька ефективність державних витрат.
 - Недостатня відкритість і прозорість бюджетного процесу.
- 6. Низький рівень фінансової грамотності населення:
 - Обмежені знання про управління особистими фінансами.
 - Висока вразливість громадян до фінансових шахрайств.
 - Недостатнє використання сучасних фінансових інструментів.
- 7. Вплив війни та економічних шоків:
 - Знищення інфраструктури, що впливає на платоспроможність бізнесу.
 - Міграція робочої сили та втрата податкової бази.
 - Пріоритетність витрат на оборону за рахунок скорочення фінансування соціальної сфери.

Отже, ми усвідомлюємо, що фінансова система повинна бути динамічною, гнучкою та здатною до саморегуляції. Держава повинна знайти оптимальний підхід до реструктуризації, управління розвитком і забезпечення стабільності всієї системи [4]. Важливим є вжиття ефективніших заходів для зміцнення платіжної дисципліни та підвищення відповідальності підприємств за своєчасне виконання фінансових розрахунків і договірних зобов'язань.

У сучасних умовах фінансова система працює неефективно, що призводить до недостатнього накопичення фінансових ресурсів і нераціонального перерозподілу між різними секторами. Це, в свою чергу, уповільнює надходження інвестицій в країну, які є необхідними для сталого економічного розвитку та стабільного функціонування держави [2, с. 44].

Щодо перспектив розвитку фінансової системи України, важливо ефективно впроваджувати механізми фінансування бюджетних установ, постійно шукати нові джерела фінансування в умовах бюджетного дефіциту, раціонально використовувати кошти, залучені через облігації державної позики, та підвищувати довіру до цих облігацій. Найголовніше – це економія бюджетних коштів і забезпечення більшого контролю за їх витратами.

Ще однією актуальною проблемою для України є незбалансованість між видатками та доходами бюджету, значне зростання державного боргу та нераціональний розподіл видатків. Для вирішення цих питань вважаємо за необхідне запровадити державний контроль за використанням та цільовим призначенням коштів, а також належним чином відстежувати їх рух. Крім того, слід обов'язково скоротити запозичення для фінансування бюджетного дефіциту.

Стабільність фінансової системи держави визначається її здатністю протистояти загрозам, адаптуватися до їх впливу, безперервно функціонувати під час криз та швидко відновлюватися до бажаного рівня (попереднього або нового) після них.

На нашу думку, для покращення фінансової системи України необхідно переглянути основні напрямки стабілізаційної політики. Зокрема, розвиток механізмів страхування у сферах пенсійного забезпечення, охорони здоров'я та вищої освіти допоможе зменшити навантаження на систему та сприятиме її ефективнішій роботі. Щоб знизити боргове навантаження, Україні слід залучити додаткові кошти через випуск облігацій, а також покращити свій імідж і відновити довіру суспільства. Водночас у довгостроковій перспективі важливо розробити механізми, які стимулюватимуть фінансовий розвиток домогосподарств. Це обумовлено тим, що, згідно з міжнародним досвідом, домогосподарства відіграють ключову роль у фінансовій системі.

Фінансова система насправді є складним комплексом усіх сфер і ланок, де постійно відбувається рух фінансових ресурсів. Це включає в себе фінанси підприємств, державні фінанси, міжнародні фінансові відносини, страхування, фінансові ринки та інші елементи. Рівень розвитку та збалансованості кожної з цих галузей має прямий вплив на загальний стан фінансової системи України [1].

Одним із шляхів якісної трансформації фінансової системи країни є використання досвіду розвинутих країн, таких як Велика Британія, Німеччина та Японія. Це допоможе уникнути протиріч у фінансовому управлінні та створити надійну основу для інтеграції України в міжнародну фінансову систему, що є критично важливим для післявоєнної відбудови вітчизняної економіки [3; 5]. Світова фінансова система функціонує як сукупність міжнародних валютних, кредитних і розрахункових відносин, які взаємопов'язані через взаємодію світових фінансових ринків та міжнародних фінансових інститутів. Ці елементи є взаємозалежними і організовані в певному порядку завдяки світовим фінансовим потокам [6].

Окремі моделі світових фінансових систем представлено на рисунку 3.

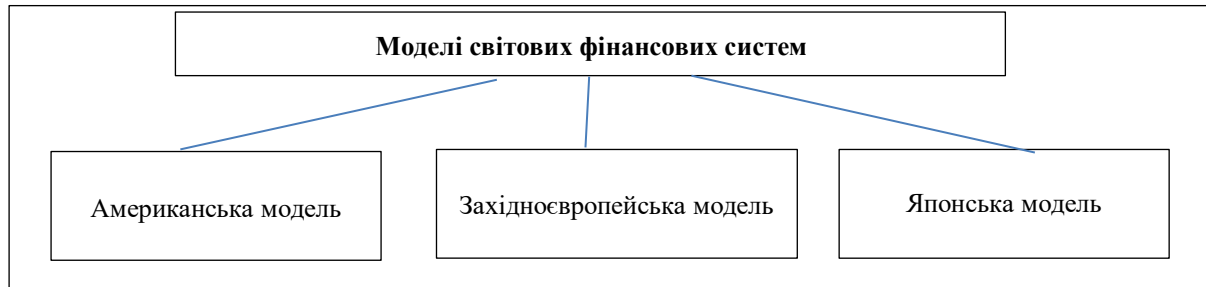

Рис. 3. Моделі світових фінансових систем
Джерело: створено автором на основі [3; 5].

Американська модель вирізняється акцентом на індивідуалізмі учасників та принципах лібералізму. Вона сприяє підприємницькій активності та прагне забезпечити прийнятний рівень життя для малозабезпечених верств населення через різноманітні пільги та допомогу. Фінансова система США складається з кількох компонентів: фінанси федерації, які включають федеральний бюджет, спеціальні фонди на федеральному рівні та фінанси державних підприємств; фінанси штатів, що мають власні бюджети, спеціальні фонди та фінанси підприємств, які належать конкретному штату; а також місцеві фінанси, що охоплюють місцеві бюджети, фінанси комунального господарства та різні фонди.

Західноєвропейська модель є менш однорідною, за винятком британської, яка більше схожа на американську, а також на скандинавську модель держави загального добробуту. Цю модель можна охарактеризувати як корпоративну, оскільки вона базується на господарських, професійних, профспілкових та інших об'єднаннях, які відстоюють свої колективні інтереси через соціальні протести та конфлікти.

Японська модель характеризується тим, що соціальні зобов'язання виконують громади, а не держава. Грошово-кредитна система Японії складається з банківської мережі, до якої входять Центральний банк Японії, комерційні банки та інші кредитні установи. У країні існують великі об'єднання банків і підприємств, очолювані місцевими банками, які об'єднують навколо себе великі промислові компанії. Фінанси державних підприємств Японії включаються до державного бюджету як спеціальні рахунки. Важливо зазначити, що ці підприємства не займаються виробництвом, а лише підтримують інфраструктуру.

Фінансова система країн з розвинутою економікою складається з кількох ключових елементів: державного бюджету, територіальних фінансів, державного кредиту, кредитів місцевих органів влади, спеціальних фондів та фінансів суб'єктів господарювання.

Країни з більш розвиненими фінансовими системами демонструють вищі темпи економічного зростання, оскільки існує тісний зв'язок між рівнем розвитку фінансової системи та економічним прогресом. Фінансові системи відіграють важливу роль у мобілізації заощаджень, розподілі інвестиційних ресурсів, забезпеченні страхування, а також у розподілі та диверсифікації ризиків, що сприяє зміцненню корпоративного контролю в країні. Вони також займаються збором і аналізом інформації про інвесторів та інвестиційні проекти, що дозволяє ефективно розподіляти фінансові ресурси та здійснювати нагляд за їх використанням.

Враховуючи це, основними напрямками вдосконалення фінансової системи України, що базуються на сучасних потребах економіки та викликах воєнного й післявоєнного періодів є:

1. Реформування бюджетної політики:

- Оптимізація державних витрат через застосування програмно-цільового методу бюджетування та проведення аудиту ефективності видатків.
- Пріоритетне фінансування секторів оборони, освіти та охорони здоров'я як базових складових національної безпеки та людського капіталу.
- Посилення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів шляхом впровадження електронних систем відстеження платежів і публічної звітності в реальному часі.
- Зменшення дефіциту бюджету через розширення податкової бази, боротьбу з тіньовою економікою та залучення додаткових джерел доходів (зокрема, міжнародних грантів та кредитів).

2. Модернізація податкової системи:

- Спрощення податкового адміністрування завдяки цифровим сервісам для подання звітності, автоматичному розрахунку податків та інтеграції з банківськими системами.
- Зниження податкового навантаження для малого та середнього бізнесу з метою стимулювання підприємницької активності, створення робочих місць і розширення внутрішнього ринку.
- Розвиток електронного оподаткування та онлайн-кабінетів платників податків для забезпечення прозорості та зручності взаємодії з податковими органами.
- Посилення податкової дисципліни через ризик-орієнтований підхід до перевірок, цифровий моніторинг і підвищення штрафних санкцій за ухилення.

3. Зміцнення банківської системи:

- Підвищення капіталізації банків шляхом залучення інвестицій, зокрема іноземних, та використання механізмів державної підтримки.
- Скорочення частки проблемних активів через ефективне управління заборгованістю, реструктуризацію кредитів та розвиток інституту банкрутства.
- Розширення кредитування реального сектору за допомогою державних програм гарантування кредитів та компенсації відсоткових ставок.
- Посилення нагляду НБУ з використанням сучасних інструментів фінансового моніторингу та стрес-тестування банків.
- Розвиток фінансової інклюзії через створення мобільних відділень, використання фінтех-платформ та навчальних програм для населення.
- Сприяння розвитку фінансової інклюзії (доступу населення до банківських послуг, у тому числі в сільській місцевості)

4. Розвиток фінансових ринків:

- Створення привабливого інвестиційного клімату через удосконалення законодавчої бази, захист прав інвесторів та розвиток судової системи для вирішення фінансових спорів.
- Впровадження нових фінансових інструментів (деривативи, біржові фонди, зелені облігації) для диверсифікації можливостей залучення капіталу.
- Інтеграція інноваційних технологій (фінтех, блокчейн, смарт-контракти) для підвищення прозорості операцій і скорочення транзакційних витрат.
- Поглиблення інтеграції з міжнародними фінансовими ринками та організаціями.

5. Підвищення фінансової грамотності населення:

- Інтеграція фінансових знань у шкільні та університетські програми з акцентом на практичні навички (бюджетування, інвестування, уникнення фінансових шахрайств).
- Проведення національних просвітницьких кампаній із залученням медіа, бізнесу та громадських організацій.
- Розвиток мережі фінансових консультантів та онлайн-платформ для індивідуального навчання.
- Організація тематичних тренінгів та вебінарів для різних вікових і соціальних груп, включно з ветеранами та внутрішньо переміщеними особами.

6. Прозорість та цифровізація фінансової системи. Впровадження електронного документообігу та звітності, удосконалення можливостей державних цифрових платформ (таких як Дія, Прозорро) та зміцнення механізмів захисту персональної й фінансової інформації.

- Впровадження електронного документообігу між державними органами, бізнесом і громадянами з метою скорочення часу на обробку інформації, мінімізації паперового обігу та зниження адміністративних витрат.
- Розширення функціоналу державних цифрових платформ:
- «Дія» – інтеграція додаткових фінансових сервісів (електронні платежі, подання податкової звітності, отримання довідок і дозволів у режимі онлайн).
- «Прозорро» – удосконалення механізмів проведення державних закупівель, автоматичне відстеження підозрілих операцій, запровадження розширеної аналітики для контролю за ефективністю витрат.
- Зміцнення кібербезпеки та захисту даних:
- використання сучасних технологій шифрування, багаторівневої аутентифікації та біометричних систем;
- створення національного центру реагування на кіберінциденти у фінансовому секторі;
- проведення регулярних аудитів інформаційних систем.
- Інтеграція технологій блокчейн та смарт-контрактів у фінансові операції для підвищення прозорості, швидкості та безпечності транзакцій.
- Запровадження системи відкритих даних у фінансовій сфері для забезпечення громадського контролю, аналітичних досліджень і стимулювання участі бізнесу та громадськості у процесі прийняття рішень.
- Автоматизація процесів звітності у фінансових установах, що дасть змогу зменшити людський фактор, скоротити терміни подання та обробки документів, а також знизити ризики помилок чи зловживань.

Висновки

У результаті проведеного дослідження встановлено, що фінансова система України перебуває в умовах складних трансформацій, викликаних як внутрішніми проблемами, так і зовнішніми факторами, зокрема воєнними діями, економічною нестабільністю та глобальними викликами. Основними проблемами залишаються бюджетний дефіцит, нестабільність валютного ринку, недосконалість податкової системи, низький рівень розвитку фінансових ринків та обмежена довіра до банківської системи, наслідки воєнних дій та економічних потрясінь.

У цьому контексті особливої актуальності набуває пошук ефективних напрямків удосконалення фінансової системи. Серед ключових шляхів покращення □ зміцнення фінансової дисципліни, цифровізація процесів, підвищення прозорості, стимулювання інвестицій та удосконалення механізмів державного фінансування.

Важливим також є підвищення фінансової грамотності населення, що сприятиме зміцненню довіри до фінансових інститутів і активнішій участі громадян у фінансових процесах. Впровадження комплексних реформ дозволить підвищити стійкість фінансової системи та її здатність ефективно функціонувати в умовах змін і кризових ситуацій.

Попри серйозні проблеми, держава має потенціал для створення стабільного, прозорого та ефективного фінансового середовища за умови системних реформ, посилення інституційної спроможності та розвитку фінансової культури населення.

YAROVA Y.

PhD in Economic Sciences, Lecturer at the Department of Finance, Banking and Insurance of the Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics of the Western Ukrainian National University, e-mail: yarovaya.yuliana@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0334-7264

PROBLEMS AND DIRECTIONS FOR IMPROVING THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE

Objective. The article is devoted to the study of current problems in the functioning of the financial system of Ukraine, identifying the main causes of its instability, as well as substantiating practical directions and mechanisms for its

improvement to ensure sustainable economic development of the state. **Methodology.** The study was conducted using such research methods as the method of scientific abstractions, the method of comparison, and economic analysis and synthesis. Results. The conducted research allowed us to establish that the financial system of Ukraine is under pressure from a number of negative factors. The main structural elements of the financial system and general problems of the financial system of Ukraine are considered. **Scientific novelty.** In the process of research, the main structural elements of the financial system were identified, the problems of the financial system of Ukraine were identified, models of global financial systems were analyzed, and the main directions for improving the financial system were proposed. **The practical significance.** The results and conclusions of the study can be implemented in the educational practice of higher education institutions during the training of specialists in the financial and economic field.

Ключові слова: economic security; manufacturing enterprises; war risk; financial indicators; anti-crisis strategies; uncertainty; risk-oriented management; income diversification; energy efficiency; competitiveness

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кудряшов В.П. Державні фінанси в період проведення реформ. *Фінанси України : журнал*. 2012. № 1. С. 41-58.
2. Коваленко В.В. Реформування та стратегічний розвиток фінансової системи України. *ScienceRise*. 2015. № 2(3). С. 43-46.
3. Когут Ю.М. Сучасні проблеми та шляхи вдосконалення фінансової системи України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 28. С. 153-158. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-28-27>
4. Шлапак О.В. Державні фінанси України в сучасних умовах: проблеми стабілізації та антикризового управління. *Фінанси України*. 2014. № 4. С. 7-31.
5. Чуй І. Р. Банюк Є.С. Характеристика моделей фінансових систем за різними ознаками кластеризації. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/117.pdf.
6. World Economic Outlook Database [Електронний ресурс]. – URL: http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx?sy=2014&ey=2016&scsm=1&ssd=1&sort=subject&ds=,&br=1&pr1.x=54&pr1.y=6&c=137,193,122,273,124,138,196,142,156,228,924,964,182,935,922,128,939,936,961,172,132,184,134,174,144,146,944,176,178,436,186,136,158,926,112,111,542,941&s=NGDPD,GGR_NGDP,GGX_NGDP,GGXWDN_NGDP&grp=0&a=#cs39.

REFERENCES

1. Kudriashov, V. P. (2012). Public finances during the reform period. *Finansy Ukrainy*, (1), 41–58. [In Ukrainian]
2. Kovalenko, V. V. (2015). Reform and strategic development of the financial system of Ukraine. *ScienceRise*, 2(3), 43–46. [In Ukrainian]
3. Kohut, Yu. M. (2019). Modern problems and ways to improve the financial system of Ukraine. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, (28), 153–158. [In Ukrainian]
4. Shlapak, O. V. (2014). Public finances of Ukraine in modern conditions: Problems of stabilization and anti-crisis management. *Finansy Ukrainy*, (4), 7–31. [In Ukrainian]
5. Chui, I. R., & Baniuk, E. S. (n.d.). Characteristics of financial system models according to various clustering features. *Ekonomika ta suspilstvo*. https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/117.pdf [In Ukrainian]
6. International Monetary Fund. (2016). *World Economic Outlook Database*. http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/weodata/weorept.aspx?sy=2014&ey=2016&scsm=1&ssd=1&sort=subject&ds=,&br=1&c=137,193,122,273,124,138,196,142,156,228,924,964,182,935,922,128,939,936,961,172,132,184,134,174,144,146,944,176,178,436,186,136,158,926,112,111,542,941&s=NGDPD,GGR_NGDP,GGX_NGDP,GGXWDN_NGDP&grp=0&a=#cs39 [In English]

Стаття надійшла до редакції: 26.04.2025

Received: 2025.04.26